

Одеський національний медичний університет
Факультет Фармацевтичний
Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії

Силабус курсу
Фітотерапія

Обсяг	4 кредити / 120 годин
Семестр, рік навчання	III-IV семестр, II рік навчання (Доктор філософії)
Дні, час, місце	Згідно розкладу в аудиторії 106 кафедри фармакології та фармакогнозії (цикл фармакогнозії). Вул. Малиновського - 37
Викладач (-і)	Рожковський Ярослав Володимирович, д.мед.н., професор Приступа Богдан Володимирович, к.б.н., доцент
Контактний телефон	0991902629
E-mail	yaroslav.rozhkovskiy@onmedu.edu.ua – Рожковський Я.В. bogdan.prystupa@onmedu.edu.ua – Приступа Б.В.
Робоче місце	Кабінет № 102 кафедри фармакології та фармакогнозії (цикл фармакогнозії). Вул. Малиновського - 37
Консультації	<i>Очні консультації:</i> четвер з 15.00 до 17.00; субота з 9.00 до 13.00 <i>Онлайн консультації:</i> четвер з 15.00 до 17.00; субота з 9.00 до 13.00 Microsoft Teams або через Telegram/viber

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі аспірантами буде здійснюватися через очні зустрічі. У разі переходу на дистанційне навчання комунікація зі аспірантами буде здійснюватися за допомогою E-mail, та програм: Microsoft Teams, Moodle, Telegram та Viber.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни

Предметом вивчення дисципліни «Лікарські рослини і фітотерапія» - є лікарські рослини, лікарська рослинна сировина (ЛРС) та деякі продукти первинної переробки рослинного і тваринного походження (отрути змій, бджіл).

Пререквізити і постреквізити курсу (Місце дисципліни в освітній програмі):

а) базується на знаннях, отриманих аспірантами при вивченні латинської мови, фармацевтичної ботаніки, біології, органічної, біологічної та аналітичної хімії, фармакогнозії і інтегрується з цими дисциплінами;

Мета курсу.

Метою дисципліни "Лікарські рослини і фітотерапія" є навчання аспірантів принципам фітотерапії, формування професійного мислення: викладення деонтологічних та біоетичних норм, навчання способам приготування різних

лікарських форм за розробленими прописами, правильному складанню прописів зборів та чаїв для лікування різних захворювань, а також вмінню знаходити та визначати за морфологічними ознаками офіційні та неофіційні лікарські рослини в природі, періоди їх раціональної заготівлі, умови сушіння та використання та зберігання.

Завдання дисципліни:

- поширених захворювань в клініці внутрішніх хвороб
- засвоєння основних принципів симптоматичної лікарської терапії захворювань і патологічних станів, при яких можливе застосування фітотерапії
- засвоєння загальної методології та принципів вибору лікарських рослинних засобів та лікарських рослинних зборів для ефективною і безпечною лікарської терапії
- вивчення факторів ризику розвитку та клінічних проявів побічної дії рослинних лікарських засобів
- засвоєння принципів ефективності та безпеки застосування лікарських рослин та препаратів, створених на їх основі
- ознайомлення з принципами медичної деонтології, етичними нормами поведінки прозора в клініці та взаємовідношення провізора та лікаря, провізора та хворого
- засвоєння основних принципів та правил траволікування найпоширених захворювань внутрішніх органів
- засвоєння загальної синдромології та клінічної симптомології найбільш

Очікувані результати

За результатами вивчення дисципліни аспіранти повинні

знати:

- основні принципи траволікування, правила складання зборів для лікування різних захворювань. Основні хімічні, технологічні та фармакологічні несумісності, що трапляються у складі зборів;
- фармакотерапевтичну класифікацію лікарських рослин
- сучасний стан виробництва вітчизняних фітопрепаратів та біологічно активних їстівних добавок;
- основи дієтології та дієтотерапії, застосування сільськогосподарських, їстівних та технічних культур у терапії різних захворювань;
- основні відомості про розповсюдження і місце зростання ЛР, що застосовуються у науковій та народній медицині
- особливості заготівлі та первинної обробки рослинної сировини, що використовує наукова та народна медицина;
- морфолого-анатомічні ознаки лікарських рослин і сировини, що використовуються у науковій та народній медицині;
- правила техніки безпеки під час роботи з лікарськими рослинами і лікарською сировиною.

вміти:

- визначати за морфологічними ознаками рослини, що вивчаються у даному курсі у живому та гербарізованому вигляді;
- проводити заготівлю та сушіння, первинну обробку і зберігання ЛРС, що вивчається у даному курсі з урахуванням її хімічного складу;
- складати та готувати рослинні збори, що складаються з офіційних та неофіційних ЛР для лікування захворювань різних органів та систем організму.
- ідентифікувати офіційну та неофіційну сировину, аналізувати багатокомпонентні збори, брикети, гранули, капсули, цільну та різану сировину, визначати їх справжність та доброякісність;
- розробляти методи фітохімічного аналізу ЛРС та отриманих з неї субстанцій;
- проводити фітохімічний скринінг ЛРС;
- проводити хімічний, хроматографічний та інструментальний аналіз ЛРС, яка містить різні групи БАР.
- на ґрунті клінічного діагнозу та враховуючи індивідуальні особливості хворого (стать, вік, наявність супутніх захворювань) зробити оптимальний вибір лікарських рослин та їх зборів для проведення фітотерапії.
- здійснювати, в разі необхідності, разом з лікарем, заміну одного збору лікарських рослин на інший.
- дати оцінку можливої взаємодії фітотерапевтичних засобів між собою та з іншими лікарськими препаратами в умовах їх комплексного застосування
- здійснювати консультації хворих та лікарів з широкого кола питань практичного використання лікарських рослин та препаратів, створених на їх основі.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі практичних (60 год.), організації самостійної роботи аспірантів (60 год.).

Вивчення дисципліни повинно реалізовуватися на основі методів проблемного викладу, евристичного, дослідницького, інтерактивного (методу проектів).

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Загальна частина

Тема 2. Методи фармакогнозії і фітотерапії

Тема 3. ЛР і ЛРС, які містять вуглеводи і глікозиди та використовуються в фітотерапії

Тема 4. ЛР і ЛРС, які містять жири і жироподібні речовини та використовуються в фітотерапії

Тема 5. ЛР і ЛРС, які містять протеїни і білки. Макро- і мікроелементи. Органічні кислоти. Глюкозинолати (тіоглікозиди) і ціаногенні глікозиди. Їх застосування в фітотерапії

Тема 6. ЛР і ЛРС, які містять вітаміни і застосовуються в фітотерапії

Тема 7. ЛР і ЛРС, які містять терпеноїди-іридоїди та їх застосування в фітотерапії

Тема 8. ЛР та ЛРС, які містять ефірні олії. Їх застосування в фітотерапії та ароматерапії.

Тема 9. ЛР та ЛРС, які містять дитерпеноїди. Смоли і бальзами. Їхне застосування в фітотерапії.

Тема 10. ЛР і ЛРС, які містять тритерпеноїди. Стероїди. Сапоніни. Їхне застосування в фітотерапії

Тема 11. ЛР і ЛРС, які містять кардіоглікозиди та їхнє застосування в фітотерапії.

Тема 12. ЛР та ЛРС, які містять фенольні сполуки та їхнє застосування в фітотерапії.

Тема 13. ЛР і ЛРС, які містять кумарини і хромони. Їхнє застосування в фітотерапії

Тема 14. ЛР і ЛРС, які містять лігніни і кантони та їхнє застосування в фітотерапії

Тема 15. ЛР і ЛРС, які містять флавоноїди та їхнє застосування в фітотерапії

Тема 16. ЛР і ЛРС, які містять хінони та їхнє застосування в фітотерапії

Тема 17. ЛР і ЛРС, які містять дубильні речовини та їхнє застосування в фітотерапії

Тема 18. ЛР і ЛРС, які містять акалоїди. Їхнє застосування в фітотерапії

Тема 19. ЛР і сировина, які містять різні біологічно активні речовини та їхнє застосування в фітотерапії

Тема 20. Товарознавчий аналіз

Перелік рекомендованої літератури

1. 1 Фармакогнозія: підручник (I—III р. а.) / І.А. Бобкова, Л.В. Варлахова. — 3-є видання Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» 2018, 504с.

2. Фармакогнозія: базовий підручн. для студ. вищ. фармац. навч. закл.(фармац. ф-тів) IV рівня акредитації / В.С. Кисличенко, І.О. Журавель, С.М. Марчишин та ін.; за ред. В.С. Кисличенко. - Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2015. - 736 с.

3. Навчальний посібник з дисципліни «Фармакогнозія» / Я. В. Рожковський, Б. В. Приступа, І. А. Бойко, Н. В. Герасимюк, В. В. Черногорюк -: Методична розробка кафедри фармакогнозії ОНМедУ. – Одеса: ОНМедУ, 2019 – 51 с.

4. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». — 2-е вид. — Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015. — Т. 1. — 1500 с.

5. Практикум з ідентифікації лікарської рослинної сировини: навч. посіб. / [В. М. Ковальов, С. М. Марчишин, О. П. Хворост та ін.] ; за ред. В. М. Ковальова, С. М. Марчишин. – Тернопіль: ТДМУ, 2014. – 250 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: Оцінювання успішності вивчення кожної теми дисципліни виконується за традиційною 4-х бальною шкалою.

Поточна успішність розраховується як середній поточний бал, тобто середнє арифметичне всіх отриманих аспірантом оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, наприклад 4,75.

Оцінювання поточного контролю з дисципліни:

Значення оцінки **«відмінно»**: аспірант виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Значення оцінки **«добре»**: аспірант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Значення оцінки **«задовільно»**: аспірант відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Значення оцінки **«незадовільно»**: аспірант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

До підсумкової атестації допускаються лише ті аспіранти, які не мають академічної заборгованості і мають середній бал за поточну навчальну діяльність не менше 3,00.

Оцінювання поточного тестового контролю з дисципліни:

- «5» - 100-91% правильних відповідей;
- «4» - 90-71% правильних відповідей;
- «3» - 70-60,5% правильних відповідей;
- «2» - менш 60% правильних відповідей.

Форми і методи підсумкового контролю:

Формою підсумкового контролю знань з навчальної дисципліни є диференційний залік.

Середній бал за дисципліну переводиться в традиційну оцінку з дисципліни за 4-бальною шкалою і розцінюється як співвідношення цього середнього арифметичного до проценту засвоєння необхідного об'єму знань з даного предмету.

Середній бал за дисципліну	Відношення отриманого аспірантом середнього балу за дисципліну до максимально можливої величини цього показника	Оцінка з дисципліни за 4-бальною шкалою (традиційна оцінка)
4,45 – 5,0	185-200	5
3,75 – 4,44	151-184	4
3,0 – 3,74	120-150	3

Самостійна робота аспірантів.

Самостійна робота аспірантів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється на останньому занятті.

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, то відпрацювання здійснюється у встановлені викладачем терміни. Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ОНМедУ <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/osvitnij-proces.pdf>. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені викладачем терміни.

Політика щодо академічної доброчесності:

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності (посилання на положення на сайті університету <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennja-pro-dobrochesnist.pdf> та визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувача при вивченні освітньої компоненти:

- ♦ самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ♦ посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

Політика щодо відвідування та запізень: Для отримання задовільної оцінки обов'язковим є відвідування і робота на аудиторних заняттях (лекції і семінарські заняття). Запізнення аспіранта дозволяється не більше ніж на 10 хвилин.

Мобільні пристрої: на занятті можна користуватись мобільними пристроями з дозволу викладача.

Поведінка в аудиторії:

Під час знаходження в аудиторії важливі: повага до колег; толерантність до інших; сприйнятливність та неупередженість; здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки (під час дискусій); ретельна аргументація своєї думки; дотримання етики академічних взаємовідносин.